

Talouden opettamisen merkitys nuorille

Jere Rytönen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Tradenomi (AMK), Liiketalous

Opinnäytetyö

Syksy 2022

Tiivistelmä

Tekijä(t) Jere Rytönen
Tutkinto Tradenomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Talouden opettamisen merkitys nuorille
Sivu- ja liitesivumäärä 26 + 3
<p>Talouden opettaminen nuorille on olennaisessa osassa siihen, miten nuori tulee pärjäämään taloudellisesti tulevaisuudessa. Työn tarkoituksena oli selvittää kuinka paljon talouden hallintaa, arkisia talouden tehtäviä sekä säästämistä ja sijoittamista lukioikäisille opetetaan. Työssä tarkastellaan myös, kuinka iso rooli kyseisellä opetuksella on ja olisiko talouden opettamista mahdollista lisätä.</p> <p>Tutkimuksessa tutustutaan säästämiseen ja sijoittamiseen eri muotoihin. Osakesijoittaminen, rahastosijoittaminen, ETF-sijoittaminen ja joukkovelkakirjalainoihin sijoittaminen ovat tutustumisen kohteina tässä tutkimuksessa. Sijoittamisen yleisimmät muodot ovat tärkeä käydä läpi, jotta vaurastumisen eri mahdollisuudet tulevat ilmi, ja aiheen laajuus tulee ilmi. Tutkimukseen on otettu mukaan opetushallituksen määräykset talouden opettamisesta yhteiskuntaopin aihepiirissä. Tarkasteluun on otettu opetuksen laajuus ja sen riittävyys nuorten näkökulmasta.</p> <p>Tutkimus on suoritettu kvalitatiivisin eli laadullisin tutkimusmenetelmin. Tällä tutkimusmenetelmällä pyrkimys on selvittää ja ymmärtää paremmin talouden opettamisen merkitystä nuorille sen laadun, ominaisuuksien ja merkityksen kautta. Tutkimuksen aihe on yhteiskunnallisella tasolla paljon keskustelua herättänyt aihe. Kerätty tutkimukseen suurimmat ja puhutuimmat uutiset yhteiskunnallisella tasolla.</p> <p>Kyselyn tulosten perusteella voidaan tehdä päätelmä, että yhteiskunnallisella tasolla talouden opettaminen on riittävällä tasolla, kun asiaa tarkastellaan nuorten näkökulmasta. Tutkimuksen tulokset viittaavat vahvasti siihen, että nuorilla on käytännön ja teorian osaamista talouden hallinnasta.</p>
Asiasanat Sijoittaminen, säästäminen, talousopetus, lukio, nuoret, Opetushallitus

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma	1
1.2	Tutkimuksen toteutus ja rakenne	2
2	Säästäminen & Sijoittaminen	3
2.1	Säästäminen	3
2.2	Osakesijoittaminen	5
2.3	Rahastosijoittaminen	8
2.4	Exchange Traded Funds (ETF)	10
2.5	Joukkovelkakirjalainat	11
3	Talouden opettaminen nuorille	12
3.1	Talouden opettaminen lukiossa & siihen liittyvä lainsäädäntö	12
3.2	Laaja-alainen osaaminen lukiossa	13
3.3	Talouden opettamisen määrä lukiossa vuonna 2022	15
3.4	Haastattelun pohjustus / Artikkeleita aiheesta	15
4	Kyselyiden tulokset	19
5	Pohdinta	24
	Lähteet	25
	Liitteet	27
	Liite 1 Webropol-kyselyn kysymykset	27

1 Johdanto

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka paljon tietoa nuorille tarjotaan lukiossa, ja onko tämä riittävää verrattuna nykyajan ja digitalisaation kehityksen tuomiin haasteisiin. Säästäminen ja sijoittaminen nuorten keskuudessa on noussut suosiossa viime vuosina. Kasvanut kiinnostus on huomattu säästämisen ja sijoittamisen palveluntarjoajien keskuudessa. Tämä on herättänyt keskustelua aiheesta, onko nuorille tarpeeksi tietoa tarjolla, jotta arkipäiväiset talouden askareet ja vaurastuminen olisi mahdollista suorittaa omatoimisesti.

Kasvanut kiinnostus sijoittamiseen herättää kysymyksen, kuinka paljon nuoret tietävät sijoittamisesta ja onko heillä mahdollisuutta aloittaa vaurastumista kouluista saamin avuin? Onko koulusta saatu tieto riittävää? Sen verran asiasta tiedetään, että ulkopuolisia yrityksiä löytyy monia, jotka tarjoavat erinäköisiä talouden opetuskursseja. Se mikä ei ole selvää on yleinen talouden opettamisen määrä ja taso. Tutkimuksen kautta saamme hyvän käsityksen talousopetuksen nykytilanteesta lukioikäisille nuorille.

Tutkimus on suunniteltu siten, että ensin haemme teoriaperustan ja kokonaisuuden, jotta saamme käsityksen mitkä alalajit aiheeseen ”Talous” kuuluvat. Tämän jälkeen vertailemme tietoa Makrotaloudella. Katsomme kuinka Suomessa olevat ekonomit ja alan asiantuntijat ovat reagoineet asiaan. Tämän jälkeen pohjustamme tutkimuskyselyn lähtökohtia, jonka jälkeen siirrymme toteutettuun kyselyyn Lauttasaaren yhteiskoulussa ja Ylöjärven lukiossa. Kysely kohdistui 17–18-vuotiaille nuorille.

1.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma

Tämän tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoisuutta talouden opettamisen vaiheista ja haasteista, kun kyseessä on niin laaja-alainen aihe. Kyselyn tuloksien kautta saadaan pätevä kvalitatiivinen käsitys siitä, missä tilassa nuorten taloustietämys on. Sekä onko opetuksen taso pätevällä tasolla kohderyhmän mielestä. Lisäksi tarkastellaan mitä nuoret tietävät aihepiiristä jo valmiiksi, sekä mitä kautta he ovat mahdollisesti tietonsa saaneet.

Tutkimuksen kautta vastaamme seuraavaan tutkimuskysymykseen:

- Minkälainen merkitys talouden opettamisella on nuorille tulevaisuutta ajatellen?

Tutkimuksen alakysymykset:

- Kuinka paljon nuorille opetetaan taloudesta ja sen alalajeista, säästämisestä ja sijoittamisesta?
- Onko talousopetuksen määrä riittävällä tasolla?

- Mitä säännöksiä on talousopetuksen taustalla ja miten säännökset vaikuttavat opetuksen määrään?

1.2 Tutkimuksen toteutus ja rakenne

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on ymmärtää tutkimuksen kohteen ominaisuuksia, sen merkitystä ja laatua suuressa kuvassa. (Jyväskylän yliopisto 2021.) Tässä tutkielmassa laadullinen tutkimus keskittyy talouden opettamiseen ja sen merkitykseen nuorille. Tarkastelemme toteutettujen kyselyiden kautta nuorten vastauksia, mitä he ajattelevat aiheesta ja missä tilassa nuorten talouden opettaminen, sekä taloustietämys on.

Tutkimus koostuu viidestä eri kappaleesta. Aluksi tulee johdanto, jossa katsotaan, miksi kyseinen aihe on valittu ja mitä varten. Toiseksi paneudumme tietoperustaan säästämisestä ja sijoittamisesta. Erityisesti sijoittamisen alalajeihin. Tätä kautta saamme käsityksen kuinka laaja aihepiiri yksi talouden opetusaiheista eli sijoittaminen on. Kolmannessa luvussa syvennytään talouden opettamisen säännöksiin lukiossa. Mitä kaikkea on pakolliseksi määrätty, ja mitä valinnaisia vaihtoehtoja on tarjolla. Lisäksi tarkastellaan, kuinka paljon tunteina talousopetusta oikeasti tarjotaan. Kolmannen luvun lopuksi on poimittu muutama yhteiskunnallisen kynnyksen ylittänyt uutisartikkeli, jonka kautta saamme käsityksen ilmiön ja keskustelun laajuudesta Suomessa. Neljännessä ja viidennessä luvussa menemme Ylöjärven lukiolla ja Lauttasaaren yhteiskoululla toteutettuihin kyselyihin. Kyselyt toteutettiin Webropol -sivuston kautta ja vastaajat olivat 17-18 vuotiaita. Haastattelun tulokset tuodaan ilmi ja tarkastelemme suurimmat poikkeamat ja havainnot vastauksista. Otamme tarkempaan pohdiskeluun haastattelujen vastaukset ja teemme johtopäätökset tutkimuksen ongelmista ja kysymyksistä.

2 Säästäminen & Sijoittaminen

Vaurastuminen ei ole kaikille itsestäänselvyys, saatikka prioriteetti. On kahta erilaista varmaa tapaa vaurastua. Ensimmäinen on kulujen karsiminen. Toinen on tulojen lisääminen. Näissä molemmissa on kuitenkin se ero, että kuluja voi karsia vain tiettyyn pisteeseen asti. Tuloja sen sijaan voi lisätä loputtomasti. Kulujen karsimisesta on aina hyvä aloittaa ennen tulojen lisäämisen miettimistä. Varsinkin ylimääräisten kulujen, kuten osamaksut. Kunnes jäljellä kuluissa on vain kuukauden pakolliset menot; vuokra, ruoka, harrastukset yms. Tämän jälkeen voidaan lähteä keskittymään tulojen lisäämiseen. Yksi hyvä keino lisätä tuloja on sijoittaminen. Sijoittaminen on periaatteessa kuin säästämistä, mutta aktiivisempaa versiota siitä. Sijoittamisessa laitot samalla tavalla rahaa jollekin tilille, ero tulee siinä, ettei raha vain istu pankkitilillä inflaation syödessä rahan voimaa, vaan se laitetaan töihin. (Lehtipuu ja Majasalmi 2018, 106.) Kohteita ja strategioita sijoittaa on monia erilaisia. Seuraavissa kappaleissa on käyty läpi säästämistä ja sijoittamista, ja mitä kaikkea tulee ottaa huomioon vaurastumisen aloittamisessa.

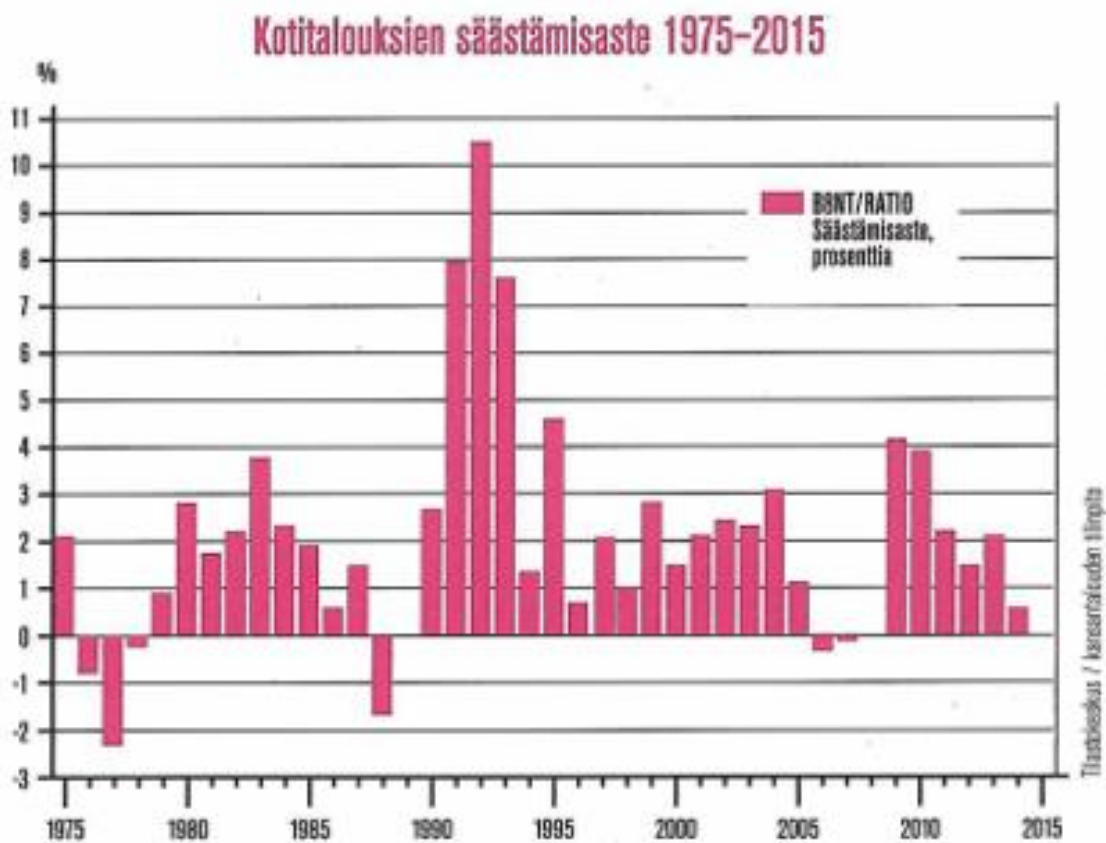
2.1 Säästäminen

Säästäminen mahdollistuu silloin kun kulut ovat pienemmät kuin tulot. Lähtökohtaisesti kaikilla asia on näin, prosentuaalinen osuus jäljelle jäävästä summasta vain vaihtelee. Poikkeuksiakin löytyy, jossa ihmisten talous on alijäämäinen. Valitettava tosiasia on se, että löytyy myös niitäkin, jotka elävät joka kuukausi velallisesti. Tutkimuksen aihetta käsitellen keskitymme säästämässä nyt erityisesti nuorten tilanteeseen. Talousasioiden perustiedot saadaan yleensä lapsuudesta ja vanhemmilta. (Hagert ja Jokinen 2018, 15.)

Suomessa on yleistä muuttaa pois kotoa paljon aikaisemmassa vaiheessa kuin monissa muissa maissa. (Hagert ja Jokinen 2018, 15.) Taloudenhallinnan osaaminen korostuu tällaisissa vaiheissa. Säästämisen ja erityisesti sijoittamisen aloittaminen nuorena kantaa pitkälle. Korolle korkoa efekti tehostuu mitä pidemmälle vuosissa etenemme. Vanhempien luona asuvan nuoren on järkevää säästää rahaa silloin kun asumiskustannukset ovat todella pienet. Tällöin sijoittamiseenkin avautuu mahdollisuus. Ruokamenot ovat yksi merkittävimmistä menoista asumiskustannuksen jälkeen. Ne kannattaa suunnitella huolella, koska ruokamenojen jälkeen jäljelle jäänyt summa määrittää taloudellisen liikkumavaran. (Hagert ja Jokinen 2018, 17.) Vapaus tulee säästöillä. Vapaus tarkoittaa tässä merkityksessä sitä, ettei ole kiinni velassa. (Selosmaa 2017, 34). Säästöt mahdollistavat asioita, sekä pelastavat tukalista tilanteista. Akuutit rahantarpeet ja kriisit selviävät säästöillä. Loistava osakkeiden ostopaikka, säästöt mahdollistavat tämän mahdollisuuden hyödyntämisen.

Selosmaa (2017, 33) on havainnollistanut kotitalouksien säästämisastetta alla olevalla kuvaajalla. Suomalaisten säästämisaste laman aikaan 1990-luvulla oli 10 prosenttia. 2008 finanssikriisin

aikaan säästöprosentti on ollut 3-4 prosenttia. Kuvaajaa lukien nähdään, että suomalaiset säästävät silloin kun on tiukkaa ja huono tilanne. Velaksi eletään silloin kun menee hyvin. Syitä tähän voi olla monia. Esimerkiksi mentaalinen harha siitä, että on tarpeeksi rahaa voi nostaa kuluttajan kuluttamistottumuksia paljon. Kuun lopuksi voidaan sitten huomata, että asia ei ollutkaan näin. (Selosmaa 2017, 34.) Hagert ja Jokisen (2018, 20) mukaan säästämistä arvostetaan vasta silloin kun edessä on tulossa jokin iso hankinta, joka osataan ennustaa. Arjen hankintoja ja pieniä jokapäiväisiä ostoksia kannattaisi ajatella säästävällisesti myös. Tämä helposti unohtuu, kun puhutaan suhteellisen pienistä summista. Isolla skaalalla ajateltuna pienet summat nousevat keskiuuriksi ja tekevät vaikutuksen erityisesti omaan talouteen ja säästämisen suuruuteen. (Hagert ja Jokinen 2018, 20.)

Kuva 1. Kukkaron Kuningatar (Selosmaa 2017, 33)

Hagert ja Jokinen (2018, 84) mainitsee talouden puskurista. Puskurin pitäisi kattaa kahden tai kolmen kuukauden pakolliset menot. Jos puskuria ei ole ollenkaan, ensimmäinen säästötavoite kannattaa olla 1 000 euroa. Puskurin ideana on taklata suuret äkilliset menot ilman että joutuu ottamaan lainaa kulujen kattamiseen. Lainaaminen tapahtuu itseltään sille omalta tarkoitetulta

puskuritililtä. Puskurin rahan käyttämisen jälkeen kulu maksetaan takaisin tilille omaan tahtiin. Tili, jota tällaisessa tilanteessa kannattaa käyttää on korkeakorkoinen säästötili. Tällaisissa tileissä rahaa voi nostaa yleensä vain muutaman kerran vuodessa ilman kustannuksia. Puskuriin säästäminen kannattaa ajatella pakollisena menona, eikä idealla ”jos jää rahaa yli.” Näin ollen mentaliteetti säästämiseen on optimi, kun säästämistä ajatellaan tärkeänä. (Hagert ja Jokinen 2018, 84.)

Ennen sijoittamisen aloittamista on hyvä idea tuottaa edes jonkinlainen puskurilla. Äkilliset ja yllättävät menot turvataan puskurilla, ylijäämäinen raha puskurin rakentamisen jälkeen voidaan lähteä sijoittamaan. Nyt kun meillä on oma talous turvattuna tällä tavalla voimme lähteä seuraavissa kappaleissa käsittelemään sijoittamisen eri muotoja. Kun talous on hyvässä kunnossa, niin voidaan lähteä hakemaan tuottoa ylijäävälle rahalle. (Hagert ja Jokinen 2018, 17-20.)

2.2 Osakesijoittaminen

Historiallisesti katsottuna osakkeet ovat olleet kaikkein tuottoisin sijoitusmuotojen lähde. Osakkeet ovat kappaleittain pieniä, mutta joukkona niistä tulee paljon. Yksikin osake on oikeaa omistusta ostetusta yhtiöstä. Joten kun miettii mitä yritystä tai osaketta ostaisi, kannattaa miettiä itse yritystä ja sen pärjäämistä pitkällä aikavälillä. Tällöin osakkeissa vaikuttaa kuinka monta kappaletta tiettyä osaketta omistaa ja mikä yhden kappaleen hinta on markkinoilla. Ostajilla on valinnanvaraa todella paljon mitä tulee osakkeisiin ja yrityksiin sijoituskohteena. Osakkeita voit ostaa Suomen pörssistä kuin myös muiden maiden pörsseistä. Toimintaperiaate on sama ulkomaiden pörsseissä, verotus ja kulut voivat vaihdella. (Lehtipuu ja Majasalmi 2018, 113.)

Yrityksen arvostusta voi mitata monella eri tapaa. Yksi näistä tavoista on katsoa osakkeen hintaa. Todella kalliit osakkeet indikoivat laatuyrityksestä, jolla esimerkiksi liikevaihto voi olla huomattavan suuri. Halvat osakkeet voivat olla juuri aloittelevia yrityksiä, toimia marginaali toimialalla tai yritys ei tuo paljoa lisäarvoa pääomamarkkinoille. (Havia ja Lappalainen 2014, 220.) Lehtipuu ja Majasalmi (2018, 113) myötäilee tätä ja lisää omassa kirjassaan monien pörssiyhtiöiden olleen hyvin pieniä yhtiöitä aikanaan. Ne on perustettu minimiosakepääomalla, joka vaihtui vuonna 2019, 2500 eurosta 0 euroon. (Erkkilä 2019). Siitä lähtien nykyiset pörssiyhtiöt ovat kasvaneet nykyiseen koonsa. Kun yritys on tarpeeksi kasvanut pienyrityksestä ja aika on oikea, yritykset voivat päättää hakeutua pörssiin. Tätä kutsutaan listautumiseksi. Osakkeisiin sijoittaminen toimii erinäköisten palveluntarjoajien kautta. Arvo-osuustili tai Osakesäästötili ovat tilimuotoja, jota kautta osakesijoittamista voi harrastaa. Osakkeiden omistaminen on ilmaista, mutta jokaisesta ostosta tai myynnistä joutuu maksamaan välitysmaksun. Välitysmaksun suuruus riippuu palveluntarjoajasta. Sijoittamista voi harrastaa ostamalla yhtiön osakkeita pörssistä suoraan tai ostamalla osuuksia erilaisista rahastoista. Rahastosijoittamista käsittelemme 2.3 kappaleessa tarkemmin. (Lehtipuu ja Majasalmi 2018, 113-114.)

Havia ja Lappalainen (2014, 220-221.) kertovat kirjassaan osakkeen hinnan muodostumisesta. Osakkeen hinnasta voidaan nähdä suoraan osakkeen arvostus. Hintaan voi vaikuttaa monet eri tekijät, yrityksen tuloksetekokyky ja yhtiön tulevaisuudennäkymät ovat esimerkkejä näistä. Osakkeiden hinnat heilahtelevat ylös- ja alaspäin joka on täysin normaalia. Heilahteluiden volyyymi kuitenkin riippuu täysin yhtiön ja osakkeen attribuuteista. Tässä tilanteessa puhutaan osakkeen volatilitteetista. Osakkeiden hinnat seuraavat myös makrotalouden eri jaksoja. Laskukaudella osakkeiden arvostustasot ovat hieman matalammalla. Nousukaudella ihmiset kuluttavat enemmän ja tulevaisuudennäkymät ovat kirkkaampia, joka heijastuu osakkeiden arvostukseen positiivisena merkinä. (Havia ja Lappalainen 2014, 220-221.) Pörssiosake termiä käytetään, kun tarkoitetaan pörssilistatun yhtiön osaketta. Arvopaperi tarkoittaa asiakirjaa, jossa näkyy omistusosuus tai määritelty oikeus. (Lehtipuu ja Majasalmi 2018, 114.) Nykyaikana ei enää vaihdeta fyysisiä arvopapereita pörssissä, vaan kaikki on digitaalista. Digitaalista arvopaperia kutsutaan arvo-osuudeksi. (Havia ja Lappalainen 2014, 220.)

Kaiken tämän jälkeen voidaan lähteä miettimään isompaa kokonaisuutta. Mikä on hyvä sijoituskohte ja mitä osakkeita kannattaa ostaa? Lehtipuu ja Majasalmi (2018, 115.) kertoo kirjassaan sijoittamisen olevan näkemyksen ottamista. Olen samaa mieltä tästä. Sijoittajien näkemyksiä sekä erilaisia sijoitusstrategioita on todella paljon. Tärkeintä on tunnistaa, minkälainen sijoittaja tyypiltään itse olet ja mikä olisi sinulle paras sijoitusmetodi. Pörssiosakkeet ovat aloittelijalle hyvä kohde aloittaa. Se on helppo ymmärtää ja helppo päästä mukaan. Pörssiosakkeet ovat melko likvidejä. Tällä tarkoitetaan sitä, että se on suhteellisen helppo muuttaa oikeaksi rahaksi, verrattuna esimerkiksi joukkovelkakirjalainoihin, josta sijoitettua rahaa ei saa nostettua vasta kuin laina-aika on ohi. Joukkovelkakirjalainoista enemmän kappaleessa 2.5. Likviditeettiin vaikuttaa se, kuinka paljon yrityksen osakkeita ostetaan ja myydään. (Lehtipuu ja Majasalmi 2018, 115-116.)

Yritystoiminta perustuu voiton tekemiseen. Mahdollinen saatu voitto voidaan uudelleen sijoittaa yritykseen takaisin eri muodoissa, tai pörssissä olevat yritykset voivat päättää jakavansa saatu voitto osinkoina. Osinko on yrityksen maksamaa rahaa tekemästään voitosta. Osinkoa maksetaan vain yrityksen omistajille. Yksi suosittu sijoitusstrategia sijoittajien kesken on osinkosijoittaminen. Kyseisessä strategiassa keskitytään täyttämään sijoitussalkku suurimmalta osin yrityksillä, jotka jakavat tehtyyn voittoon suhteutettuna hyvin osinkoa. Saadut osingot sijoitetaan sitten uudestaan takaisin pääomamarkkinoille. Näin ollen syntyy korkoa korolle -efekti. (Lehtipuu ja Majasalmi 2018, 115.)

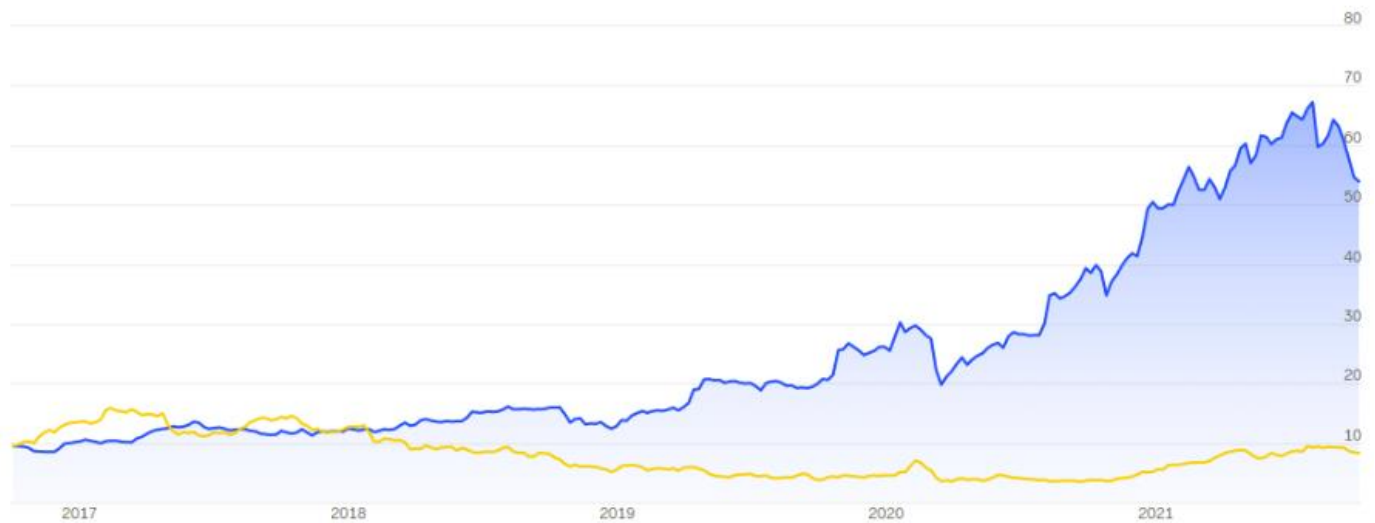
Arvosijoittaminen on eniten väärinkäsityksiä sekä virheellisiä oletuksia sisältävä sijoitusstrategia. Arvosijoittamisessa haetaan yrityksiä, joissa niiden reaaliarvo on pienempi kuin todellinen markkina-arvo. (Aho 2018.) Lehtipuu ja Majasalmi (2018, 116) kertoo sijoittajan etsivän yhtiöitä tietyin kriteerein, joiden osakkeen hinta tai osakkeiden kurssi on matala suhteessa yrityksen

varallisuuteen tai tuloksenteekokykyyn. Oikein toteutettuna arvosijoittamisella voidaan päästä keskimääräistä parempiin tuotto prosentteihin. Arvosijoittamisessa korostuu omistusten myyminen oikeaan aikaan. Aliarvostetun yhtiön löytämisen jälkeen yhtiön arvostuksen noustessa on tärkeää, että osaa myydä ennen kuin aliarvostus on purkautunut. Aliarvostetut yhtiöt saattavat olla esimerkiksi liiketoiminnaltaan hieman huonompia kuin korkeammalle arvostetut yhtiöt. Tämän takia aliarvostuksen purkautuessa sijoittajat eivät näe aliarvostetun yhtiön pitkää aikaväliä tuottavana. (Aho 2018.)

Laatusijoittaminen on sijoitusstrategia, jossa sijoitetaan keskinkertaisen yhtiön sijasta laadukkaaseen yhtiöön. Tätä strategiaa käytetään pitkäjänteisessä sijoittamisessa. Ideana ei ole tuijottaa kurssiliikkeitä laatusijoittamisessa, vaan ajan kuluessa laatu yhtiö tulee tekemään tulosta ja kasvamaan arvossa kuitenkin, jopa maksamaan mahdollisesti osinkojakin. (Makkonen 2021.) Tässä strategiassa on erityisen tärkeää keskittyä analysoimaan yrityksen liiketoimintaa ja yhtiötä isossa kuvassa. Kaikki perustuu siihen, että pitkällä aikavälillä laatu yhtiöt tulevat loistamaan ja sijoittaja pääsee voiton puolelle loppuen lopuksi. Viikoittaiset kurssiheilahtelut ei tulisi huolestuttaa laatusijoittajaa. Lehtipuu ja Majasalmi (2018, 116) täydentävät kirjassaan, että laatusijoittamisessa uskotaan yrityksen tuottavan sellaista lisäarvoa ja laatua, joka näkyy suurena tuottona lopussa.

Kuvio 1 näyttää erot keskinkertaisen yhtiön ja laatu yhtiön välillä. Keltainen käyrä kuvastaa Outokumpua, sininen käyrä kuvastaa Reveniota. Revenio on yritys, joka on vuodesta toiseen onnistunut tekemään laatua ja luomaan omistajilleen lisäarvoa. Revenio on laatu yritys, ja kuvaajasta huomaiten tässä tapauksessa keskinkertaisen, eli Outokummun sijaan laatu yrityksen valitseminen olisi pitkällä aikavälillä tuottanut paremmin. (Makkonen 2021.)

Kuvio 1. Laatu yrityksen ja keskinkertaisen yrityksen tuottoero (Makkonen, 2021)

2.3 Rahastosijoittaminen

Kaikista helpoin tapa aloittaa sijoittaminen on rahastojen kautta. Se on melko turvallinen vaihtoehto ja rahastoja on monia erilaisia. Rahaston konsepti on hieman hankalampi ymmärtää kuin suorien osakkeiden ostaminen, mutta kuitenkin melko yksinkertainen. Rahastoihin sijoittaminen ei vaadi suuria summia, eikä sijoittamisesta välttämättä tarvitse tietää paljoa, jotta voi sijoittaa rahastoihin. (Hagert ja Jokinen 2018, 292.) Rahasto on tuote, joka tarjoaa erilaisia yritysten omistuksia kaikki samassa paketissa. Rahastoja löydät palveluntarjoajien valikoimista, ja rahastojen tuotetiedoista löydät tarkat tiedot siitä, mihin kyseinen rahasto sijoittaa ja kuinka monta prosenttia eri yhtiöitä on rahastossa. Tuotetiedoista ja esitteestä löydät myös tarkempia tietoja kuten paljonko kuluja on, paljonko rahasto on tuottanut aikojen saatossa, paljonko rahasto kertoo riskin olevan tässä tuotteessa ja mikä rahaston sijoituspolitiikka on. Rahastoihin voi lähteä sijoittamaan niinkin alhaisella määrällä kuin 15 euroa kuussa. Rahastoa ostaessa ei tarvitse miettiä yhtiökohtaisesti osakepoimintoja, vaan tämän toteuttaa rahastonhoitaja sinun puolestasi. Jos olet kiinnostunut esimerkiksi rakennusalaista, voit sijoittaa rahastoon, jonka sijoituspolitiikka on sijoittaa pelkästään rakennusosalalla oleviin yrityksiin ympäri maailmaa tai Suomea. Tällöin saat melkein koko rakennusalan salkkuusi ostamalla vain tuota yhtä rahastotuotetta. Ja sinun ei tarvitse miettiä mitä yrityksiä poimitaan, kun tämän hoitaa rahastonhoitaja puolestasi. Rahastonhoitaja ei tietenkään ilmaiseksi tätä tee. Rahaston tuotetiedoissa on kerrottu hallinnointipalkkion määrä, yleensä aktiivisesti hoidettujen rahaston kulut ovat pari prosenttia koko rahaston tuotosta vuodessa. Tämä siis aktiivisesti hoidetulla rahastolla. (Lehtipuu ja Majasalmi 2018, 120.)

Passiivinen rahasto on rahasto, jolla ei ole varsinaista rahastonhoitajaa. Näitä kutsutaan Indeksirahastoiksi. Indeksirahastoissa on määritelty tietyt osakkeet, joita automaattisesti ostetaan. Sijoitukset tehdään erilaisten yritysten osakkeisiin indeksin heilahtelun mukaan. Indeksirahastoon

ostettavia osakkeita päivitetään vain pari kertaa vuodessa, lähinnä tarkastetaan, onko tietyn osakkeen paino riittävästi ja onko tarvetta vaihtaa osakkeen X osuutta pienemmäksi. Näin passiivisesti hoidetussa rahastossa kulut jäävät automaattisesti pienemmäksi kuin aktiivisessa rahastossa. Indeksirahastojen kulut pyörivät siinä 0,1 - 0,5 prosentissa. Indeksirahastot toimivat samalla tavalla kuin muutkin rahastot. Saat pienen osuuden jokaisesta rahastossa olevasta yhtiöstä, joten hajautus on heti kunnossa. Hajauttamisella tarkoitetaan riskin jakamista eri yhtiöiden välillä. Yhden yhtiön huonosti meneminen tuloksellisesti ja osakkeen hinnan alas painuminen voidaan kompensoida loppujen rahaston yhtiöiden hyvin menemisellä. Tämän takia rahastoissa on pienempi riski kuin suorissa osakeostoissa. (Lehtipuu ja Majasalmi 2018, 121.)

Indeksirahastot ovat viime aikoina nousseet suureen suosioon sen pienten kulujen takia. Esimerkiksi maailman kuuluisin sijoittaja, Warren Buffet on ohjeistanut perillisiään sijoittamaan jopa 90 prosenttia pienikustanteisiin rahastoihin hänen jälkeensä jäävästä omaisuudesta. (Lehtipuu ja Majasalmi 2018, 121.) Hagert ja Jokinen (2018, 292.) kirjassaan on samaa mieltä tästä. He lisäävät muidenkin rahastojen kuin indeksirahastojen nousseen suosiossa. Lueteltuna esimerkiksi korkorahastot ja yhdistelmärahastot. Rahastojen suosion kasvamisen myötä myös erilaisten rahastojen määrä on lisääntynyt. Tällaisia ovat esimerkiksi rahastojen rahastot. Eli rahastot, jotka sijoittavat eri rahastoihin. Uusina lisäyksinä on tullut myös aatteelliset rahastot, alueelliset rahastot ja toimialarahastot. (Hagert ja Jokinen 2018, 292.)

Korkorahastot ovat kaikista vähiten riskillisiä sijoitusmuotoja. On olemassa pitkiä ja lyhyen koron rahastoja. Korkorahastot tarjoavat tasaista tuottoa maltillisella riskitasolla. Korkorahastojen toimintaperiaate on ostaa eripituisia lainoja eri aikoina, joita tulee markkinoille. Lainojen liikkeelle laittavat yleensä rahoituslaitokset, yhtiöt, valtiot ja kunnat, ja julkisyhteisöt. (Hagert ja Jokinen 2018, 293.) Korkorahastojen tuotto perustuu korko- ja luottoriskimarkkinoiden kehitykseen. Pienin summa, jonka voi sijoittaa korkorahastoon on 10 euroa ja rahastoilla voi käydä kauppaa, milloin vain. Korkorahastoissa riskit ovat pienemmät, kuin esimerkiksi suorissa osakeostoissa. Kuitenkin täysin riskitöntä sijoittaminen korkorahastoihin ei ole. Korkorahastoihin sijoittaminen on metodi alentaa sijoitusten ja salkun kokonaisriskiä. Näissä tuotteissa on kuitenkin omat riskinsä, ne liittyvät korko- ja luottoriskeihin. Korot ovat todella herkkiä muuttumaan ja näin ollen korkosijoituksen hinta saattaa muuttua helposti. Korkosijoituksissa muutokset tapahtuvat käänteisesti, korkojen noustessa sijoituksen hinta laskee, kun taas korkojen laskiessa sijoituksen hinta nousee ja voittoa tulee enemmän. (Nordea.)

Yhdistelmärahastot ovat rahastoja, joilla saa osake- ja korkotuotteita samassa paketissa. Yhdistelmärahastossa sijoitetaan korkotuotteisiin sekä osakkeisiin suoraan. (Nordea). Tällä tavalla riskiä saa hajautettua suoraan rahaston kautta. Tilanteessa, jossa sijoittaja haluaa sijoittaa molempiin

sijoituslajeihin, mutta ei ole välttämättä aikaa olla niin aktiivinen hoitamaan sijoituksiaan, tämä tuote sopii loistavasti heille. Osake ja korkosijoitusten osuuksia vaihdellaan vaihtuvan markkinatilanteen mukaan. Salkunhoitaja hoitaa rahastoa parhaan näkemyksen mukaan. Yhdistelmärahastossa osakkeet toimivat riskiä lisäävänä tekijänä, kun taas korkosijoitukset toimivat yleensä riskiä madaltavana tekijänä. Korkosijoitukset toimivat tässä rahastossa vakauttavana tekijänä. (Nordea.) Hagert ja Jokinen (2018, 294) kirjassaan kertoo yhdistelmärahastossa salkunhoitajan pitävän merkittävää roolia tuottojen kannalta. Päätökset korostuvat tämän tyyppisessä rahastossa hieman enemmän kuin esimerkiksi yhtä toimialaa seuraava rahasto. Valintoja ja tekijöitä markkinoilla on enemmän, joka tarkoittaa, sitä että huonojen päätösten ja osakepoimintojen prosentuaalinen mahdollisuus kasvaa. (Nordea.)

2.4 Exchange Traded Funds (ETF)

ETF eli Exchange Traded Funds tarkoittaa pörssissä noteerattuja rahastoja. Tiivistettynä se on rahasto, jonka voi ostaa ja myydä samalla tavalla kuin normaalin pörssiosakkeen. ETF-rahastoja on monenlaisia, esimerkiksi raaka-aineisiin keskittyviä, korkoihin keskittyviä tai osakkeisiin keskittyviä rahastoja. Jälkimmäisin on ehkä yleisin ETF-rahaston tyyppi kaikista mainituista. ETF-rahastoissa on suhteellisen alhaiset kulut verrattuna muihin rahastoihin. Kuten normaaleissa rahastoissakin, ETF-rahastoja on kahdenlaisia, aktiivisia ja passiivisia. Aktiivisessa rahastossa salkunhoitaja toteuttaa ETF-rahaston tiedoissa sovittua strategiaa valikoimalla kyseiseen strategiaan sopivia osakkeita. Passiivisessa ETF-rahastossa seurataan valitun osakeindeksin kehittymistä. (Hagert ja Jokinen 2018, 295.)

Aktiivisissa rahastoissa riski on korkeampi kuin passiivisissa, mutta luonnollisesti tuotto seuraa riskiä, joten tuotto prosentit ovat isompia kuin passiivisissa ETF-rahastoissa. Passiivisessa ETF-rahastossa seurataan todella tarkkaan osakeindeksin kehittymistä, joka on valittu. Passiivisissa ETF-rahastoissa haetaan keskimääräistä riskiä, sekä keskimääräistä tuottoa. Pitkällä aikavälillä tämä toivottu tuotto prosentti on kuusi prosenttia. (Hagert ja Jokinen 2018, 295.) Nordnet kertoo tuotesivullaan ETF-rahaston olevan kustannustehokas tapa pienentää osakesalkun kokonaisriskiä, sekä toteuttaa sijoitusten hajauttamista. ETF-tuotteiden kautta on helppo sijoittaa nykyajan megatrendeihin, joka on lisännyt näiden tuotteiden suosiota. Nordnet listaa tuotesivullaan muutamia trendikäitä ETF tuotteita, joita heidän asiakkaat ovat suosineet. Listalta näemme esimerkiksi videopeleihin sekä e-urheiluun liittyvän ETF-rahaston. Listalta löytyy myös uusiutuvaa energiaa, tekoälyä ja automaatioon keskittyviä ETF-rahastoja. Joten valinnanvaraa löytyy. (Nordnet.)

2.5 Joukkovelkakirjalainat

Joukkovelkakirjalainat eli toiselta nimeltään bondit ovat tärkeä sijoitusmuoto, mitä tulee riskeihin ja riskien hallitsemiseen. Joukkovelkakirjalainat ovat velkakirjoja, jotka on laitettu liikkeelle tavoittaakseen suuria määriä ihmisiä. Yleensä lainan liikkeellelaskijat ovat valtioita, isoja yhtiöitä tai esimerkiksi kuntia. Bondeissa ideana on lainan liikkeellelaskijan määrittää koron määrä lainan juoksuajalle, jota kutsutaan kuponkituotoksi. Lisäksi laina tietenkin maksetaan laina-ajan päättyessä takaisin korkoineen päivineen. (Sijoitustieto.)

Hagert ja Jokinen (2018, 301) kirjassaan kertoo bondien eli joukkovelkakirjalainojen olevan turvallinen sijoitusmuoto. Näiden avulla valtiot mahdollistavat rahoituksia erinäköisiin hankkeisiin ja investointeihin. Bondit sisältävät pääomaturvan, eli rahat turvataan ja saadaan takaisin sovitun aikataulun mukaisesti pääomaturvan ansiosta. Yleisimmät laina-ajat lähtevät 3 vuodesta eteenpäin. (Hagert ja Jokinen 2018, 301.) Sijoitustieto määrittelee artikkelissaan lyhyiden bondien ajaksi 1-5 vuotta, keskipitkät 5-12 vuotta ja pitkät 12-30 vuotta. Lyhyen ajan bondeissa tuotto on yleensä heikompi kuin pitkissä tai keskipitkissä bondeissa. Lyhyen ajan bondit ovat turvallisempia, sillä lainan takaisinmaksu on lähitulevaisuudessa, joka mahdollistaa nopean reagoimisen mahdollisiin nopeisiin muuttujiin pääomamarkkinalla. (Sijoitustieto.) Joukkovelkakirjalainat ovat suuremmalle yleisölle hieman oudompi ja ei niin puhuttu sijoitustapa. Tähän sijoitusmuotoon perehtyminen ja sijoittaminen vaatii aikaa ja suunnittelua. Oikealla tavalla toteutettuna bondit ovat erinomainen maltillisen riskin sijoituskohde, joka lisää salkkuun hajautusta ja pienentää riskiä.

Joukkovelkakirjalainoihin helpoin osallistumismuoto on korkorahastojen kautta. Korkorahastoissa löytyy tuotteita, jotka sijoittavat erilaisiin joukkovelkakirjalainoihin. Jokaisessa korkorahastossa kerrotaan tuotteen kuvauksessa, mihin rahasto sijoittaa varansa ja missä rajoissa. (Nordea.) Kappaleessa 2.3 on kerrottu korkorahastoista tarkemmin.

3 Talouden opettaminen nuorille

Keskitymme tässä kappaleessa talouden ja sen hallinnan opettamiseen nuorille. Mitä nuorille opetetaan taloudesta ja kuinka paljon? Tarkoituksena on pohjustaa tutkielmassa toteutettua haastattelua lukioikäisille, sekä haastattelu yhteiskuntaopin opettajan kanssa, josta haettu talouden opettamisen vastapuolen näkemys tilanteesta.

Talouden opettaminen tapahtuu lukiossa yhteiskuntaopin tuntien kautta. Opetushallitus on asettanut yleiset tuntimäärät ja tavoitteet pääpiirteittäin kaikille yhteiskuntaopin osa-alueille. Tämä prosessi on tärkeä ymmärtää, jotta osataan yhdistää talouden ja talouden opettamisen osa-alueiden polku opetushallituksen suunnitelmista luokkahuoneisiin asti.

3.1 Talouden opettaminen lukiossa & siihen liittyvä lainsäädäntö

Opetussuunnitelmajärjestelmän pakollisia osia lukiokoulutuksessa ovat: lukiolaki (714/2018), asetus lukiokoulutuksesta valtioneuvoston toimesta (810/2018), lukion opetussuunnitelman perusteiden määräys opetushallituksen toimesta, itse koulutuksen järjestäjän hyväksymä suunnitelma opetuksesta ja opetussuunnitelmaan perustuva vuosittain laadittava suunnitelma. (Opetushallitus 2019, 9.)

Tarkemmin tarkasteltavaksi otamme opetushallituksen vuonna 2019 laatiman ”Opetussuunnitelman perusteet 2019” määräyksen. Kyseisen määräyksen mukaan paikalliset koulutuksen järjestäjät laativat toteutettavat opetussuunnitelmat. (Opetushallitus 2019, 9.) Tätä määräystä voi ajatella ikään kuin ohjenuorana paikallisille koulutuksen järjestäjille, mitä pitää olla opetussuunnitelmassa ja kuinka paljon. Tärkeää on huomauttaa, että opetushallitus ei määrää yksittäisille koulutuksen järjestäjille tarkkaan ottaen kaikkea opetettavaa. Opetussuunnitelman perusteet toimivat pohjana toteutettavalle opetuksen suunnittelulle, josta jokainen yksittäinen koulutuksen järjestäjä vastaa itse.

Talouden opettaminen lukiossa sekä ylä-asteella tapahtuu yhteiskuntaopin tunneilla. Opetushallituksen antamassa perusteet 2019 määräyksessä kappaleessa 6.14 on kerrottu yhteiskuntaopista ja yhteiskuntaopin aiheisiin liittyvistä määräyksistä ja säännöksistä. (Opetushallitus 2019, 290). Oppiaineen tehtäväksi on kerrottu syventää opiskelijoiden ymmärrystä yhteiskunnasta ja antaa valmiuksia kasvaa osallistuvaksi kansalaiseksi, jota kiinnostaa yhteiskunnalliset asiat. Oppiaineen tehtävän kuvauksessa on kerrottu oppiaineen ottavan tarkasteluun asioita kuten: yhteiskunnan rakenteet, talous, vaikuttaminen ja keskeiset ilmiöt. Tämä kaikki maailmanlaajuisesta, eurooppalaisesta ja suomalaisesta näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi aiheena antaa opiskelijalle edellytyksiä ilmiöiden tutkiskeluun, keskusteluun sekä kriittiseen tarkasteluun. Lisäyksenä opetushallitus (2019, 290-292.) on kertonut oppiaineen lisäävän talousosaamista ja ymmärrystä oikeudellisista asioista.

Erityisen huomion opetushallitus on kohdistanut taitoihin, kuten keskustelutaitoihin, aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä monipuolisen tiedon hankkimiseen. Mitään erityistä huomiota taloudellisista seikoista ei ole. (Opetushallitus 2019, 292.)

3.2 Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Opetushallitus (2019, 60.) on kertonut lukion opetussuunnitelman perusteissa kappaleessa 6.2 laaja-alaisesta osaamisesta ja sen tavoitteista lukiossa. Laaja-alaisen oppimisen tavoitteena on lisätä lukiolaisten tasapainoisuutta ja sivistyneisyyttä. Alla olevassa kuvassa 3 on havainnollistettu laaja-alaisen osaamisen eri tekijöitä omista kuplissaan. Näitä ovat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen monitieteinen ja luova osaaminen sekä viimeiseksi yhteiskunnallinen osaaminen. Tavoitteiksi on kerrottu vahvat valmiudet työelämään, kansainvälisyyteen ja jatko-opintoihin. Edellä mainittujen kuuden laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin liittyy tarkoitus, jonka kautta opiskelija havainnoisi ja miettisi nykyajan tapahtumia tarkemmin sekä miettisi miten muodostaa hyvää tulevaisuutta ja mitä siihen tarvitaan. Laaja-alaisella osaamisella haetaan myös sitä, että opiskelija osaa luoda ja perustella mielipiteitään yhteiskunnallisista asioista, sekä toimia eettisesti elämän valinnoissaan. Lisäksi hyvä yleissivistyksen ja kestäväen tulevaisuuden rakentaminen lukioikäisille mainitaan tavoitteeksi. (Opetushallitus 2019, 60-61.)

Laaja-alainen osaaminen oppiaineissa ja eritoten yhteiskuntaopissa on määritelty lukion opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2019, 290.) Perusteissa on kerrottu, miten jokainen laaja-alaisen osaamisen osa-alue täyttyy yhteiskuntaopin oppiaineessa ja opetuksessa. Hyvinvointiosaaminen yhteiskuntaopissa kehittyy, kun vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä oikeudellisista asioista, sekä vahvistamalla opiskelijan oman talouden hallintaa. (Opetushallitus 2019, 290). Tämä on todella tärkeä huomata, että yhteiskuntaoppia on mietitty oman talouden hallinnan kannalta. Opiskelijoille on tarjottava tarpeelliset työkalut oman talouden hallintaan kuin myös ymmärrystä laajempaan talouden ilmiöihin ja tapahtumiin.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

Kuva 2. Laaja-alainen osaaminen lukiossa (Opetushallitus 2019, 60)

Opetushallitus (2019, 291.) kertoo vuorovaikutusosaamisesta yhteiskuntaopin näkökulmasta edistävän sosiaalisten taitojen, yhteistyökyvyn sekä aktiivisen yhteiskunnallisen osallistumisen kautta. Monitieteinen ja luova osaaminen tarkoittaa yhteiskuntaopissa kriittistä medialukutaitoa, argumentointitaitojen vahvistamista sekä jatkuvan oppimisen periaatteen opettamista. Opiskelijaa koulutetaan kulkemaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen polulla. Syvennetään monipuolisia yhteiskunnallisia taitoja sekä kannustetaan osallistumaan yhteiskunnallisiin toimintoihin. Eettisyyttä ja ympäristöosaamista harjaannutetaan opettamalla kestävästä kulutuksesta, kiertotaloudesta ja korostamalla eettisen toiminnan edistävän meidän kaikkien yhteistä hyvää.

Syventämällä tietämystä katsomuksellisessa ja kulttuurillisessa moninaisuudessa, vahvistetaan opiskelijan osaamista globaali- ja kulttuuriosaamisessa. Globaalissa teknologian ja media-alan ympäristössä opiskelijaa ohjataan toimimaan eettisesti. Tälläkin tavalla tuetaan laaja-alaisen oppimisen globaali- ja kulttuuriosaamista, opetushallituksen lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan. (Opetushallitus 2019, 290-291.)

Yhteiskuntaopin yleisistä tavoitteista on kerrottu Opetushallituksen (2019, 291.) opetussuunnitelman perusteiden määräyksessä. Tavoitteet on jaoteltu kolmeen eri ryhmään: ”Merkitys, arvot ja asenteet, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen, yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen” (Opetushallitus 2019, 291). Näiden eri ryhmien alle on tarkennettu tarkemmat tavoitteet opiskelijoille yhteiskuntaopin aihepiiristä. Talouden aihepiirin oppimistavoitteita ovat: tuntee taloudelliset käsitteet, tuntee perusteet talouselämästä ja sen toimintatavat, pystyy hankkimaan taloudellisista tapahtumista ja ajankohtaisista asioista tietoa ja tulkitsemaan sitä, osaa muodostaa monipuolisia hyvin perusteltuja näkemyksiä taloudellisista kysymyksistä sekä osaa arvioida taloudellisen kehityksen eri vaiheita ja arvioida taloudellisten päätösten motiiveja. (Opetushallitus 2019, 291.)

3.3 Talouden opettamisen määrä lukiossa vuonna 2022

Opetushallitus (2022) kertoo yhden opintopisteen vastaavan 855 opiskeluminuuttia, eli 14,25 opiskelutuntia per opintopiste. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 määräyksessä on yhteiskuntaopin kohdalla määrätty 2 opintopisteen verran pakollista talouden opetusta. Tämän kurssin nimi on ”YH2 Taloustieto” (Opetushallitus 2019, 293). Opetushallitus on siis määrännyt talouden opetusta pakolliseksi 28,5 tuntia. Tämä tuntimäärä vastaa kaikkia talouden osa-alueita, mukaan lukien säästämistä ja sijoittamista.

3.4 Haastattelun pohjustus / Artikkeleita aiheesta

Valtakunnallisella tasolla talouden opettamisesta on ollut paljon puhetta. Keskustelut liittyvät edellisessä kappaleessa käsiteltyyn talouden opetuksen määrään ja niihin kohdistuviin määräyksiin. Ylen 2021 tekemässä artikkelissa on haastateltu Vaasan yliopiston professoria Timo Rothoviusta. Artikkelissa käsitellään nuorten noususta kiinnostusta sijoittamiseen. Puhutaan jopa ”sijoittamisbuumista” (Yleisradio 2021.)

Nuorten sijoittamisbuumi on kovempi kuin ehkä koskaan ennen – professori kiittää somea: "Säästäminen ja sijoittaminen on yhteiskunnallisesti hyväksyttävää"

Professori Timo Rothoviuksen mukaan on hyvä, että asuntosäästäjissä ja ylipäättään sijoitusmarkkinoilla näkyy entistä enemmän nuoria.

Kuva 3. Nuorten sijoittamisbuumi (Yleisradio uutiset, 2021)

Artikkelissa kerrotaan, että asenteet ja ilmapiiri sijoittamiseen liittyen on ollut muuttumassa positiivisempaan suuntaan jo pidemmän aikaa. Aiempina vuosina nuorilla on ollut tietty ennakkoluulo siitä, että pitäisi olla juuri tietynlainen ihminen, jotta voi lähteä sijoittamaan tai olla sijoittaja. Sijoittamaan voi ryhtyä kuka vain ja siihen ei tarvitse olla minkään tietyn muotin mukainen. Tässä huomataan sosiaalisen median vaikutus, kun nämä ennakkoluulot ovat alkaneet murtua enemmän ja enemmän. Erittäin positiivinen merkki on se, että sijoittaminen on noussut suosiossa viime vuosina etenkin nuorten kohdalla. Vaasan yliopiston professori, Timo Rothovius epäilee kasvavan suosion takana olevan osakesäästötilin tuleminen Suomeen ja sosiaalinen media. Osakesäästötileistä suurin osa on nuorilla. Osakesäästäjien osuus nuorten kohdalla on noussut. Rothovius epäilee sosiaalisen median vaikutuksen olevan merkittävä. Sosiaalinen media on saanut sijoittamisen jopa muodikkaaseen tilaan. Tilaan, jossa on olla "in" olla sijoittaja, sanoo Rothovius. Sosiaalinen media on toiminut myös eräänlaisena mallina ja tukena aloittaville sijoittajille. Tiedon ja esimerkiksi sijoitusmallien hakeminen sosiaalisesta mediasta on helppoa, jos verrataan esimerkiksi 2000-luvun alkuun, jolloin tietoa etsittiin enemmän lehdistä ja kirjoista. (Yleisradio 2021.)

Kauppalehti (2021) kirjoittaa elokuussa 2021 julkaistussa artikkelissaan, jopa yli 60 oppilaitoksen olevan mukana opettamassa sijoittamista nuorille. Talous ja nuoret TAT ry tarjoaa lukioille valinnaisena oppiaineena sijoittajakoulua. Kyseinen sijoittajakoulu on valinnainen kurssi, joka kestää koko opintojen ajan. Sijoittajakoulussa vastuupettaja sekä opiskelijat tapaavat joka kuukausi, joiden aikana tarkasteluun tulevat oman talouden hallinnan sekä sijoittamisen eri teemat. (Kauppalehti 2021.)

Yli 60 oppilaitosta mukana opettamassa sijoittamista nuorille - Nuoret harjoittelevat muun muassa hyväntekeväisyyssalkuilla

26.8.2021 20:21

SJOITTAMINEN

Opiskelu. Sijoittamiskoulu on aloitettu muun muassa Kokemäen lukiossa . Valinnaisena tarjolla olevan opintojakson osallistujamäärä on opettaja Oki Lindgrénin mukaan ollut runsas.

Kuva 4. Sijoittamiskoulu lukioissa (Kauppalehti, 2021)

Sijoittajakoulu on saanut alkunsa yhteiskuntaopin ja historian opettaja Timo Holmströmiltä. Mukana sijoittajakouluissa on lukuisia kumppaneita, mukaan lukien Suomen Osakesäästäjät, Nordnet ja Inderes. Kurssissa jokainen opiskelija tekee oman henkilökohtaisen säästämissuunnitelman. Täähän kuuluu kuukaudessa saadut tulot, menot, säästämistavoite ja mikä olisi sopiva kohde säästetylle rahalle sijoittaa. Kurssilla ei anneta sijoitusneuvoja. Sijoittamista pystyy harjoittelemaan kurssilla käytännön tasolla. Omien arvo-osuustilien avaaminenkin on avustuksen kautta mahdollista toteuttaa, jos opiskelija niin itse tahtoo. (Kauppalehti 2021.)

Sijoittajakoulussa on mahdollista kokeilla sijoittamista käytännön tasolla. Hyväntekeväisyyssalkku on kurssiin kuuluva osa, jonka kautta sijoittamista päästään kokeilemaan ihan oikeasti, ilman omia varoja. Koko kurssin kesken suunnitellaan hyväntekeväisyyssalkun sisältö ja sijoitusstrategia. Tuottojen kertyessä tuotot lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen opiskelijoiden valitsemaan kohteeseen. (Kauppalehti 2021.)

Kuten huomaamme, keskustelua yhteiskunnallisesti nuorten talousosaamisesta ja tietämyksestä on paljon. Myös nuorien keskuudessa voidaan puhua jo sijoittamisbuumista. Edellä mainitut artikkelit korostavat tutkimuksen merkittävyyttä ja validiutta. Kasvanut kiinnostus vaurastumista kohtaan on huomattu Suomessa yleisesti.

4 Kyselyiden tulokset

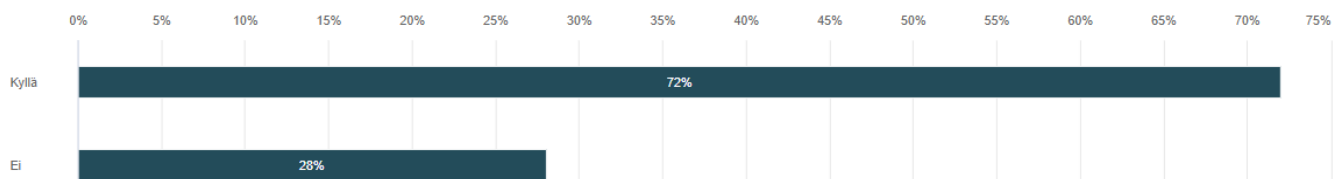
Kyselyiden tavoitteena on kartoittaa nuorten taloustietämystä, heille opetettavan talouden määrän riittävyyttä ja nuorten taloudellisten taitojen osaamista. Kyselyn kysymykset löytyvät liitetiedoista. Kyselyn kysymyksiä on yhteensä 10 kappaletta. Kysymykset on aseteltu siten, että vastaajaa kannustetaan selittämään sanallisesti auki vastauksien perusteet. Tarkastelemme kvantitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa sanallisia vastauksia ja niiden antamia viitteitä.

Ensimmäinen tutkimuksen hypoteesi on, että nuorten talouden opettamisen määrä on riittävällä tasolla, että he osaavat hallita omaa talouttaan, ja talous on ylijäämäinen. Toinen hypoteesi on, että talouden opettamisen määrä ei ole tarpeeksi riittävällä tasolla, että nuoret osaisivat omatoimisesti sijoittaa lähtötason sijoitustuotteisiin.

Vastaajia kyselyssä on 29. Heistä 62% on miehiä ja 38% naisia. Vastaajista kaikki 29 ovat vastaushetkellä 17-18 vuotiaita. Todetaan, että tällä saadaan hyvä kattavuus kahden lukion opiskelijoiden välillä. Kysely toteutettiin Lauttasaaren yhteiskoulussa, sekä Ylöjärven lukiossa.

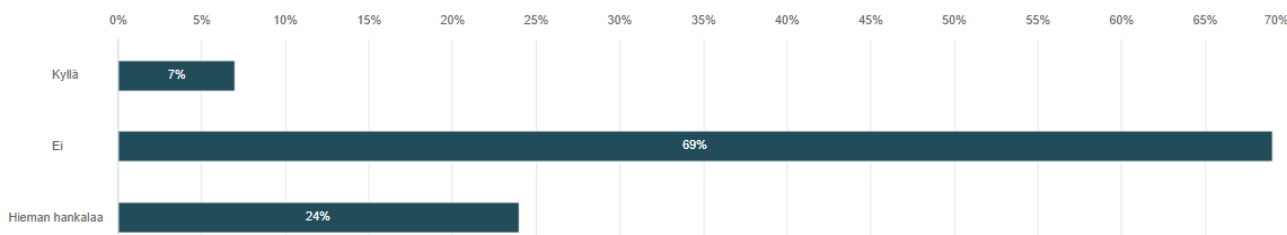
Kolmannessa kysymyksessä kysyttiin: **Jääkö sinulla ylimääräistä rahaa kuukaudessa käytettäväksi? Jos kyllä, paljonko? (arvio)** Noin 70 prosenttia vastanneista sanoo taloutensa olevan ylijäämäinen. Sanallisten vastausten perusteella nuorilla jää keskimääräisesti 100-200 euroa ylimääräistä rahaa vapaaseen käyttöön pakollisten menojen jälkeen. Tämä on hyvä ja lupaava merkki siitä, että talousopetus on tarvittavalla tasolla määrällisesti, että nuorilla talous on ylijäämäinen.

Kuvio 2. Vastaukset kysymykseen kolme

Neljännessä kysymyksessä kysyttiin: **Onko oman talouden hoitaminen mielestäsi hankalaa? (Jos kyllä, minkälaisia asioita koet hankalaksi?)** Kuvioista kolme huomaamme, että talouden arkinen hoitaminen nuorten mielestä ei ole kovin hankalaa. Kuitenkin joukossa on 24 prosenttia, jotka vastasivat sen olevan hieman hankalaa. Tähän sanallisia vastauksia mitkä koetaan hankalaksi, olivat säästäminen ja kokonaiskulujen yhteen laskeminen ja kulurakenteen hahmottaminen.

Kuvio 3. Vastaukset kysymykseen neljä

Viidennessä kysymyksessä kysyttiin: **Oletko kuullut sijoittamisesta aiemmin? Jos kyllä, mistä?** Sijoittamisesta nuoret selvästi ovat kuulleet ennenkin, vastausprosentin kyllä on 96 prosenttia. Mielenkiintoisena huomiona kuitenkin esiin nousee sosiaalisen median olevan paikka, jossa nuoret ovat eniten kuulleet sijoittamisesta. Nuoret ovat sanallisesti vastanneet paikkoja, jossa ovat sijoittamisesta kuulleet: Youtube, TikTok, sosiaalinen media yleisesti. Myös koulun sijoituskurssi on mainittu, mutta selvästi enemmistö on vastannut sosiaalisen median olevan pääasiallinen tiedonlähde.

Kuvio 4. Vastaukset kysymykseen viisi

	n	Prosentti
Kyllä	28	96,6%
Ei	1	3,4%

Lisätekstikenttään annetut vastaukset

Näytä kaikki

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Kyllä	Serkulta
Kyllä	Youtube, tiktok, koulu ja kavereilta
Kyllä	Netistä, isältä ja kavereilta
Kyllä	Sosiaalisesta mediasta
Kyllä	koulun sijoituskurssi

Kuudennessa kysymyksessä kysyttiin: **Harrastatko itse sijoittamista? Jos kyllä, miten ja mihin sijoittaminen tapahtuu?** Tässä kysymyksessä yllättävänä tuli sijoittamattomien nuorien prosentuaalinen osuus vastanneista, joka on 59 prosenttia. Tämän kysymyksen ympärillä voimme palata kysymykseen kolme, jossa kysyimme nuorten talouden ylijäämästä. Kun keskimääräinen vastaus oli 100-200 euroa, voidaan hyvin päätellä että rahasumma on kohtuullisen pieni siihen, että tuo summa ajateltaisiin olevan riittävä sijoittamiseen. Tai että kyseisen summan voisi laittaa sijoituksiin huvittelun sijaan.

Toinen huomio on, että sijoittaminen tapahtuu pääsääntöisesti rahastoihin ja suoriin osakkeisiin. Nämä ovat yleisimmät sijoitusmuodot kautta ikäryhmien. Teoriaperustassa läpikäytyt ETF rahastot ja joukkovelkakirjalainat eivät ole suosittu sijoituskohde nuorison sijoitussalkussa.

Kuvio 5. Vastaus kysymykseen kuusi

	n	Prosentti
Kyllä	12	41,4%
En	17	58,6%

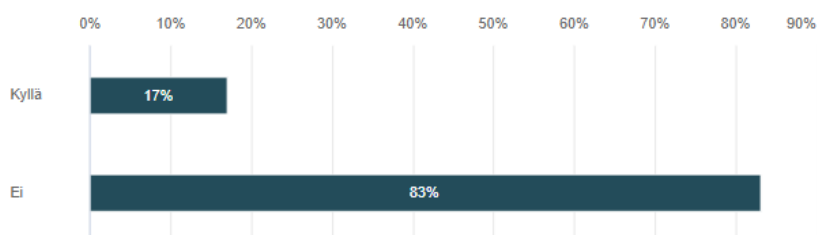
Lisätekstikenttään annetut vastaukset

Näytä kaikki

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Kyllä	Rahastoihin
Kyllä	nordnetissä ja oman pankin kautta
Kyllä	Isin kanssa ei mitään hajua mihin oon sijoittanut
Kyllä	osakkeisiin

Seitsemännessä kysymyksessä kysyttiin: **Sijoittaako joku muu sinun puolestasi? Jos kyllä, kuka?** 83 prosenttia vastanneista vastasi, ettei kukaan muu sijoita heidän puolestaan, mutta yleisimmät osapuolet, joiden puoleen käännytään, jos halutaan sijoitusapua, on vanhemmat tai pankki.

Kuvio 6. Vastaus kysymykseen seitsemän

	n	Prosentti
Kyllä	5	17,2%
Ei	24	82,8%

Lisätekstikenttään annetut vastaukset

Näytä kaikki

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Kyllä	Pankki
Kyllä	pankki
Kyllä	Isi
Kyllä	pappa

Kahdeksannessa kysymyksessä kysyttiin: **Sijoittaako vanhempasi tai joku tuttuasi?** yli 70 prosenttia vastanneiden tuttavista tai vanhemmista harrastaa sijoittamista. Lähes kaikki vastanneista on vastannut vanhemmat ja perheen sijoittavan, jos sijoitetaan ollenkaan.

Kuvio 7. Vastaus kysymykseen kahdeksan

	n	Prosentti
Kyllä	21	72,4%
Ei	8	27,6%

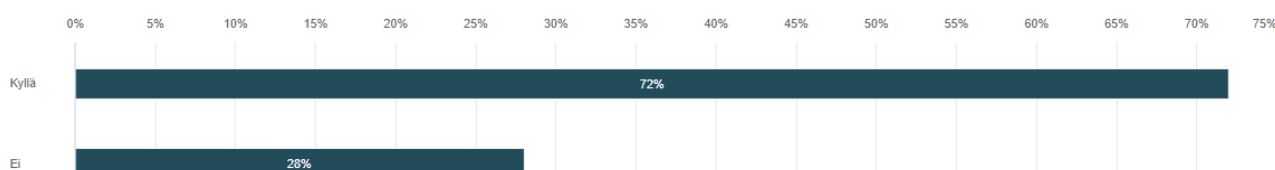
Lisätekstikenttään annetut vastaukset

Näytä kaikki

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Kyllä	Vanhemmat
Kyllä	Kaverini sekä setäni ja tätini sijoittavat
Kyllä	Isi
Kyllä	Vaarini on monia kymmeniä vuosia sijoittanut osakkeisiin ja saanut jopa voittoa ei mitään hulluja määriä mutta silti tuottoa
Kyllä	kaverit, isovanhemmat ja sisarukset

Yhdeksännessä kysymyksessä kysyttiin: **Kiinnostaisiko sinua opiskella säästämistä, sijoittamista ja oman talouden hallintaa?** Nuoria selvästi kiinnostaa opiskella talouden hallintaa sekä kaikkea siihen liittyvää, kun 72 prosenttia vastanneista on vastannut kyllä. Tämä on selkeä vahvistus kappaleeseen 3.4, jossa katsoimme tarkemmin yhteiskunnallisia uutisia aiheesta. Esimerkkinä Yleisradion (2021) tekemä artikkeli, jossa kerrotaan nuorten ”sijoittamisbuumista” seuraa hyvin tämän vastauksen trendilinjaa ja vahvistaa nuorten kiinnostuksen säästämiseen ja sijoittamiseen.

Kuvio 8. Vastaus kysymykseen yhdeksän.

Viimeisessä kysymyksessä eli kymmenennessä kysymyksessä kysyttiin: **Olisiko säästämisen ja sijoittamisen pakollinen opettaminen kouluissa mielestäsi hyödyllinen asia nuorille? Jos kyllä, Miksi?** Nuorten mielestä on selkeää, että säästämisen ja sijoittamisen opiskelun tekeminen pakolliseksi olisi hyödyllinen asia. Käydään yhteenvetona vastaukset ja niiden tarkempi analyysi läpi kappaleessa 5.

Kuvio 9. Vastaus kysymykseen kymmenen

	n	Prosentti
Kyllä	23	79,3%
Ei	6	20,7%

Lisätekstikenttään annetut vastaukset

Näytä kaikki

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Kyllä	Se on yleisivistävää ja tarpeellista
Kyllä	Nuoret oppisivat rahasta ja he myös oppisivat sijoittamisen hyödyistä
Kyllä	Ei pakolline mutta mahdollinen siitä kiinnostuneille
Kyllä	koko elämää hyödyttävä taito
Kyllä	Hyvä tulevaisuuden kannalta. Moni ei muuten perehtyisi näihin asioihin jos ei olisi pakollista kurssia tai halua tietää ja oppia

5 Pohdinta

Tutkielman tarkoituksena oli kartoittaa talouden opettamisen nykytilannetta nuorille. Toteutetun kyselyn mukaan talouden opettamisen määrä on yleisesti hyvällä tasolla, joka vastaa ennalta asetettuun hypoteesin yksi. Oman talouden hoitaminen ei nuorten mukaan ole hankalaa yleisesti ottaen. Nuorten talous on pienesti ylijäämäinen, joka on hyvä juttu, ja tukee väittämää, että nuoret osaavat hallita omaa talouttaan kohtuullisissa määrin. Ennalta asetettu hypoteesi kaksi oli, ettei nuoret osaa lähtökohtaisesti nykyisen talouden opettamisen määrällä lähteä itsenäisesti sijoittamaan. Tähän ei selkeää vastausta kyselyiden kautta tullut. Kysymyksessä kuusi on hajanaiset vastaukset siitä, että tiedetään mihin sijoitetaan. Osa vastauksista on selkeitä, mutta osassa vastataan, että vanhemmat sijoittavat heidän puolestaan, ja ei ole käsitystä mihin rahat menevät. Kuitenkin on todella haastavaa saada talouden opettamisen pakollinen määrä sille tasolle, että nuoret sijoittamiseen omatoimisesti kykenevät. Tulevaisuutta ajatellen on kuitenkin lupaavia merkkejä asian paranemiseen ja tiedon lisääntymiseen nuorten keskuudessa. Omat erilliset palveluntarjoajat kuten TAT-nuoret, jotka toimivat todella läheisesti koulujen kanssa ja tarjoavat erinäköisiä kursseja ja opetusmateriaaleja aiheeseen liittyen on lupaava merkki sille, että nuorten osaaminen tulee tulevaisuudessa vain lisääntymään entisestään.

Kyselyn isoimpana huomiona selvästi nousee esiin sijoittamisesta kuuleminen tai sijoittamiseen tutustuminen. Kappaleessa neljä kysymyksessä viisi tuli ilmi, että nuoret kuulevat enemmän sijoittamisen maailmasta sosiaalisesta mediasta, kuin esimerkiksi koulusta. Yhteiskunnallisestikin on puhuttu nuorten "sijoittamisbuumista". Sosiaalinen media on ehdottomasti ollut edesauttaja. Tiedon leviäminen sosiaalisessa mediassa on todella vaivatonta ja nopeaa. Kuitenkin pientä huolestuneisuutta täytyy pitää yllä, sosiaalisen median tiedon varmistaminen voi olla välillä hankalaa. Väärää tietoa liikkuu paljon. Varsinkin kun puhutaan sijoittamisesta, jossa on jo lähtökohtaisesti riskiä olemassa enemmän tai vähemmän. Väärän tiedon poimiminen sosiaalisesta mediasta voi olla kohtalokasta sijoituksiin nähden.

Vahvistusta pidempään olleeseen stereotyyppiin, että vanhemmilta ja perheeltä kuulee sijoittamisesta, saatiin kyselyn kautta. Kysymyksessä kahdeksan kysyttiin, sijoittaako vastanneiden vanhemmat. Perhe on selkeästi yksi tiedonlähde, mitä tulee sijoittamiseen. Talouden hallinta, säästäminen ja sijoittaminen ja siihen liittyvät käytännöt tulevat suurimmalta osin perheestä, vanhemmilta.

Yhteenvetona voimme todeta talouden opettamisen olevan hyvällä tasolla. Kyselystä kävi ilmi nuorten talouden hallinnan olevan hyvällä tasolla. Sijoittaminen ja siihen liittyvä osaaminen toissijaisena. Positiivisena merkinä tulevaisuudelle on kysymys yhdeksän, jossa selvästi nuorilla on kiinnostusta ja halua oppia säästämisestä, sijoittamista ja talouden hallinnasta. Tulevaisuus ehdottomasti näyttää lupaavalta, mitä tulee talouden opettamisen tilanteeseen Suomessa.

Lähteet

Aho, J. 2018. Arvosijoittaja, vältä nämä väärinkäsitykset. Nordnet. Luettavissa: [Arvosijoittaja, vältä nämä väärinkäsitykset | Nordnet](#). Luettu 19.5.2022.

Erkkilä, J. 2019. Osakeyhtiön perustaminen helpottuu – 2500 euron minimipääoma pian historiaa. Salkunrakentaja. Luettavissa: [Osakeyhtiön perustaminen helpottuu – 2500 euron minimipääoma pian historiaa \(salkunrakentaja.fi\)](#). Luettu 19.5.2022.

Hagert, K. & Jokinen, P. 2018. Kortinvartija. Atena Kustannus Oy. Jyväskylä.

Havia, P., Lappalainen, P. & Rinta-Loppi, A. 2014. Erilainen ote omaan talouteen. Talentum Media Oy. Helsinki.

Kauppalehti. Lukiolaisten sijoittajakoulu. Luettavissa: [Lukiolaisten sijoittajakoulussa opetellaan sijoittamisen perusteita | Kauppalehti](#). Luettu 29.7.2022.

Kauppalehti. Sijoittamiskoulu lukioissa. Luettavissa: [Yli 60 oppilaitosta mukana opettamassa sijoittamista nuorille – Nuoret harjoittelevat muun muassa hyväntekeväisyysalkuilla | Kauppalehti](#). Luettu: 29.7.2022.

Koppa Jyväskylän Yliopisto. Laadullinen tutkimus. Luettavissa: [Laadullinen tutkimus — Jyväskylän yliopiston Koppa \(jyu.fi\)](#). Luettu 4.11.2022.

Lehtipuu, U. & Majasalmi, T. 2018. Rikastamo; Elämäsi fiksuimmat rahapäätökset. Otava Oy. Helsinki.

Makkonen, J. 2021. Laatusijoittaminen – osta ja pidä -sijoittajan valinta. Nordnet. Luettavissa: [Laatusijoittaminen – osta ja pidä -sijoittajan valinta | Nordnet](#). Luettu 19.5.2022.

Nordea Oy. Mikä on korkorahasto? Luettavissa: [Korkorahastot ja korkosijoittaminen | Nordea](#). Luettu 20.5.2022.

Nordea Oy. Mitä yhdistelmärahastot ovat? Luettavissa: [Yhdistelmärahastot ja niihin sijoittaminen | Nordea](#). Luettu 20.5.2022.

Nordnet Oy. Mitä eroa on ETF:llä ja tavallisella rahastolla? Luettavissa: [Mitä eroa on ETF:llä ja tavallisella rahastolla? Mitä ETF-sijoittaminen on? \(nordnet.fi\)](#). Luettu 20.5.2022.

Opetushallitus. 2019. Lukion opetussuunnitelmien perusteet. Luettavissa: [Lukion opetussuunnitelmien perusteet | Opetushallitus \(oph.fi\)](#). Luettu 26.5.2022.

Selosmaa, J. 2017. Kukkaron kuningatar. Atena Kustannus Oy

Sijoitustieto Finland Oy. Joukkovelkakirjalainat eli bondit sijoitusportfolion osana. Luettavissa: [Joukkovelkakirjalainat eli bondit | Sijoitustieto](#). Luettu 26.5.2022.

Tilastokeskus Oy. Kvalitatiivinen tutkimus. Luettavissa: [Kvalitatiivinen tutkimus | Käsitteet | Tilastokeskus \(stat.fi\)](#). Luettu 29.7.2022.

Yleisradio Oy. Nuorten sijoittamisbuumi. Luettavissa: [Nuorten sijoittamisbuumi on kovempi kuin ehkä koskaan ennen – professori kiittää somea: "Säästäminen ja sijoittaminen on yhteiskunnallisesti hyväksyttävää" \(yle.fi\)](#). Luettu 28.7.2022.

Liitteet

Liite 1 Webropol-kyselyn kysymykset

Tutkimus – Talouden opettamisen merkitys nuorille

Kysely kuuluu Haaga-Helia-ammattikorkeakoulussa suoritettavaan ammattikorkeakoulututkintoon. Tutkinto kuuluu 15 opintopisteen suuruiseen opinnäytetyöhön. Opinnäytetyössä tutkitaan talouden opettamisen merkitystä lukioikäisille nuorille.

Kyselyn vastaamiseen aikaa menee 5-15 minuuttia. Osallistuminen on mahdollista toteuttaa anonyymisti.

Kyselyn toteuttajan lisätiedot: Jere Rytönen, 040-1993442, jere.rytk@gmail.com

Hyväksyt Haaga-Helia-ammattikorkeakoulun tietosuojan käytännöt, kun vastaat kyselyyn:

<https://www.haaga-helia.fi/fi/tietosuoja>

Sukupuoli

Mies

Nainen

Muu

Ikä

15-16

17-18

19-21

Jääkö sinulla ylimääräistä rahaa kuukaudessa käytettäväksi? Jos jää, paljonko (arvio)?

Kyllä (tekstikenttä)

Ei

Onko oman talouden hoitaminen mielestäsi hankalaa? (jos kyllä, minkälaisia asioita koet hankalaksi?)

Kyllä (tekstikenttä)

Ei

Oletko kuullut sijoittamisesta aiemmin? Jos olet kuullut, mistä?

Kyllä (tekstikenttä)

En

Harrastatko itse sijoittamista?

Kyllä

En

Jos vastasit edelliseen kyllä; Mihin ja miten sijoitat?

(tekstikenttä)

Jos et vielä sijoita; Sijoittaisitko itse, jos sinulla olisi siihen mahdollisuus?

Kyllä

En

Sijoittaako joku muu sinun puolestasi? Jos kyllä, kuka?

Kyllä (tekstikenttä)

Ei

Sijoittaako vanhempasi tai joku tuttuusi?

Kyllä, kuka? (tekstikenttä)

Ei

Opetetaanko kouluissa mielestäsi tarpeeksi säästämisestä ja sijoittamisesta?

Kyllä

Ei

Olisiko säästämisen ja sijoittamisen pakollinen opettaminen mielestäsi hyödyllinen asia nuorille? (Jos kyllä, Miksi?)

Kyllä (tekstikenttä)

Ei

En tiedä

Kiinnostaisiko sinua opiskella säästämistä, sijoittamista ja oman talouden hallintaa?

Kyllä

Ei

Vapaa sana aiheesta

(tekstikenttä)